

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Тютюнника Ростислава Сергійовича на тему «Розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)», підготовленого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми не викликає сумнівів. Вона обумовлена тими обставинами, що правова система нашої держави та правозастосовна практика зазнає численних змін з метою забезпечення євроінтеграційного напрямку розвитку України, гарантування принципу верховенства права. Складність реалізації поставлених завдань пов'язана із повномасштабним вторгненням російської федерації 24 лютого 2022 року, необхідності протидіяти збройній агресії й забезпечення ефективного розслідування воєнних злочинів країни агресора та інших кримінальних правопорушень, вчинених за умов воєнного стану в Україні.

У свою чергу, потреби практичної діяльності у боротьбі зі злочинністю обумовлюють необхідність розробки нових методик розслідування кримінальних правопорушень або удосконалення існуючих. Критерієм для виділення окремої методики розслідування є кримінально-правові або криміналістично значущі ознаки, які обумовлюють особливості розслідування кримінального правопорушення, викликають потребу формування відповідного теоретичного та практичного інструментарію. Власне легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), характеризується як кримінально-правовими, так і криміналістичними особливостями, що обумовлює як актуальність, так і складність дослідження, надає йому комплексного характеру.

Враховуючи викладене, можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження Тютюнника Ростислава Сергійовича є актуальним та присвячене формуванню кримінальних процесуальних і криміналістичних основ та виокремлення особливостей розслідування легалізації (відмивання)

майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Актуальність обраної теми дослідження аргументується й тим, що обрана тема дослідження пов'язана із виконанням завдань, визначених у **нормативно-правових актах, наукових програмах та планах**: Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); Стратегії реформування розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021); Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021; Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1023-р/ 16.09.2020); Основними напрямками розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розпорядження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 435-р.); Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України на 2022-2022 роки (наказ МВС від 31.01.2020 р. № 84); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454); Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 рр.

Тему дисертації затверджено Вченою радою НАВС 12 листопада 2020 р. (протокол № 22) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук НАПрН України (п. 725, 2020 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані здобувачем, є обґрунтованими і достатньо переконливими. Для досягнення поставленої мети з точки зору методології дисертаційне дослідження Тютюнника Р.С. базується на основі діалектичного методу пізнання соціальних явищ і процесів

з використанням широкого спектру як загальнонаукових, такі і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, які дали змогу оптимально врахувати специфіку об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження. Визначені здобувачем у дисертації методи використано у дисертації в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, з доволі коректним підходом, що забезпечило належний рівень повноти, об'єктивності та достовірності результатів наукового пошуку.

Заслуговує на увагу проведений аналіз наукових розробок та дисертаційних праць відповідно до предмету дослідження, які виконувалися в Україні та в іноземних державах, що вказує на врахування здобувачем наявних тенденцій розвитку у вітчизняному та міжнародному правовому регулюванні та практиці реалізації криміналістичних засад – щодо з'ясування особливостей розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Дисертант у роботі використав належні емпіричні джерела: дані, отримані у процесі аналізу та узагальнення матеріалів 51 кримінального провадження з проблематики дослідження, що перебували у провадженні протягом 2012-2022 рр. (Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Чернівецька та м. Київ); систематизовані матеріали Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Офісу Генерального прокурора за період 2019–2022 років; узагальнені дані інтерв'ювання слідчих та працівників інших правоохоронних органів, які уповноважені здійснювати розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії; емпіричні результати, отримані іншими авторами, дані опублікованої статистики, власний практичний досвід роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Результатам дисертаційного дослідження Р.С. Тютюнника характерний належний ступінь наукової новизни, який визначається тим, що на основі ґрунтовного вивчення законодавства, наукових праць, слідчої, судової та експертної практики, сформовано кримінальні процесуальні і криміналістичні

основи розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією). У дослідженні сформульовано й обґрунтовано низку нових положень і висновків:

вперше:

– запропоновано авторське визначення поняття легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– подано авторську класифікацію вихідних слідчих ситуацій з розкриттям послідовності слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– виділено та систематизовано способи вчинення легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– розроблено класифікацію слідів, що залишаються внаслідок обрання того чи іншого способу легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

удосконалено:

– наукові основи криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– криміналістичну характеристику кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаних злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– класичну модель процесу легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– характеристику організованої групи (злочинної організації), діяльність якої спрямована на вчинення легалізації (відмивання) майна, одержаного

злочинним шляхом, що має істотне значення для визначення способів вчинення кримінального правопорушення, обрання тактичних прийомів для проведення слідчих (розшукових) дій;

дістало подальшого розвитку:

– науково-обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, спрямовані на удосконалення фундаментальних теоретичних положень методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– визначення кола обставин, що підлягають доказуванню під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– тактичні особливості проведення допиту підозрюваних у кримінальних провадженнях про легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією);

– рекомендації щодо використання спеціальних знань під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією).

Зміст заявлених положень наукової новизни розкритий та обґрунтований у тексті дисертаційного дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні результати наукового дослідження опубліковано в 10 наукових публікаціях за темою дисертації, серед яких 4 наукові статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 6 наукових праць – у збірниках наукових доповідей оприлюднених на науково-практичних конференціях та круглому столі.

Таким чином, ознайомившись із дисертацією та публікаціями Тютюнника Ростислава Сергійовича з теми дослідження можна прийти до висновку, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом,

переважно є обґрунтованими, об'єктивними, достовірними та містять елементи наукової новизни.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації впроваджено та можуть бути використані у:

– *науковій діяльності* – для подальшого удосконалення методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 19.04.2023 р., Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 13.09.2023 р.);

– *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Криміналістика», «Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», а також при підготовці підручників, посібників, текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів, проведенні семінарів і практичних занять з кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 19.04.2023 р., Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 13.09.2023 р.);

– *практичній діяльності* органів досудового розслідування Національної поліції України, Державного бюро розслідування (акти впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 10.07.2023 р., Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Києві від 15.06.2023 р.), а також при проведенні практичних занять у системі службової підготовки та в інституті підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації.

Впровадження засвідчують відповідні акти, додані у додатках до дисертації.

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертаційної роботи Тютюнника Ростислава Сергійовича відповідає встановленим вимогам. Вона структурована і складається з анотації, вступу, трьох розділів (що охоплюють дев'ять підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний

обсяг дисертації становить 272 сторінки, з яких основний текст – 213 сторінок. Список використаних джерел складається з 339 найменувань і займає 40 сторінок. Додатки викладено на 19 сторінках.

Дисертація викладена державною мовою.

Автор системно і логічно відобразив зміст наукового дослідження, який включає в себе послідовне вирішення проблем згідно предмета дослідження. Послідовно та змістовно розкрито мета і завдання дослідження з відображенням їх у висновках до розділів і загальних висновках, що сприяє легкості та цілісності сприйняття наукового доробку. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження достатньо обґрунтовані здобувачем в тексті поданої праці.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена державною та англійською мовами.

У *вступі* визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, наведено актуальність обраної теми та відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження та ін.

У *першому розділі* дисертації формуються наукові основи криміналістичної методики розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією). Розкривається стан наукових досліджень проблем досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 1.1), висвітлюються способи легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 1.2), надається характеристика осіб, які вчиняють легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 1.3), розкриваються інші елементи криміналістичної характеристики легалізації (відмивання) майна, одержаного

злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 1.4).

У *другому розділі* дисертації висвітлюється організація досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією). Розглядається низка актуальних питань: типові слідчі ситуації та програми дій слідчого на початковому етапі досудового розслідування (підрозділ 2.1); взаємодія слідчого з оперативними підрозділами в досудовому розслідуванні (підрозділ 2.2); особливості взаємодії Інтерполу та Агентства Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол) під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 2.3).

Третій розділ дисертації присвячений розгляду особливостей проведення слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією). Увага спрямовується на розгляд тактики та загальних підстав проведення допиту, одночасного допиту двох і більше раніше допитаних осіб, огляду й обшуку як основних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 3.1); використання спеціальних знань під час досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) (підрозділ 3.2).

Висновки, сформульовані дисертантом, відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження. Автором використано значну кількість літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативні акти України, джерела іноземних держав.

Таким чином, дисертація Тютюнника Ростислава Сергійовича відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Тютюнника Ростислава Сергійовича щодо сформованого комплексу криміналістичних рекомендацій з розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованими групами (злочинними організаціями), які б сприяли підвищенню ефективності розслідування кримінальних правопорушень вказаної категорії, рекомендується для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень по даному напрямку. Також цінними є рекомендації здобувача щодо підвищення ефективності досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), з метою підвищення ефективності досягнення цілей кримінального провадження.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Тютюнника Ростислава Сергійовича, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. У вступі роботи, у рубриці «наукова новизна», позиція «вперше», здобувач зазначає, що робота є «одним з перших комплексним монографічним дослідженням ... щодо розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)...». У той самий час, під час характеристики наукової новизни, автор вказує про «формування наукових основ криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)» та ін. Постає закономірне питання: чи сформував здобувач у результаті дослідження цілісну криміналістичну методику розслідування легалізації (відмивання) майна,

одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією) та які її основні структурні елементи?

2. Автором поставлено завдання «сформулювати криміналістичні рекомендації, що сприяють підвищенню ефективності проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)...» (стор. 25 дисертації). Однак, у висновках до роботи – результат щодо досягнення даного завдання не розкритий повною мірою. Варто деталізувати, проведення яких саме слідчих (розшукових) дій було у центрі дослідницької уваги здобувача і який основний зміст запропонованих криміналістичних рекомендацій.

3. Привертає увагу, що здобувач висловлює пропозиції щодо внесення змін та доповнень до КПК України (зокрема, до ст. 38 КПК України з метою регламентації спільної діяльності слідчого з оперативним підрозділом у складі слідчо-оперативної групи під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів). Однак, за таких умов, з метою реалізації обґрунтованих у межах дослідження пропозицій, варто впровадити отримані результати до профільного Комітету Верховної Ради України.

У той самий час, зазначені зауваження носять дискусійний характер, відображають власну наукову позицію рецензента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Ідеї, думки, позиції, результати дослідження і тексти праць інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей або результатів без оформлення належного цитування. Дисертант відповідально дотримався норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дисертаційна робота Тютюнника Р.С. є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Тютюнника Ростислава Сергійовича на тему «Розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією), на сучасному етапі розвитку законодавства, існуючих реалій щодо реалізації правоохоронної та злочинної діяльності, з врахуванням їх взаємозв'язку.

2. Дисертація «Розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, учиненого організованою групою (злочинною організацією)», за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами і доповненнями) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор **Тютюнник Ростислав Сергійович** заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
_____ 2023 р.

